

HISTORISK SAMFUND VED EN MILEPÆL

Af J. S. Møller.

Af de Mænd, der den 15. Februar 1906 stiftede Historisk Samfund for Holbæk Amt, er jeg nu den eneste, der er i Live. Da Foreningen i Aar er 40 Aar gammel, føler jeg Trang til gennem nogle Linier at sende Styrelsen og Medlemmerne en Hilsen og en Tak.

Foregangsmanden ved Historisk Samfunds Stiftelse var Redaktør H. J. H a n s e n, Holbæk, der blev Styrelsens Sekretær og Kasserer samt Formand for Redaktionsudvalget. Dette er langt den vigtigste Post indenfor Styrelsen. Og han var da ogsaa utrættelig i sit Arbejde for Foreningen, der skylder ham uhyre meget. Styrelsens første Formand blev Borgmester N. E. H a n s e n, Holbæk. Han fraadte efter eget Ønske paa Grund af Alder i 1917 og erstattedes som Formand af Greve A a g e B r o c k e n h u s - S c h a c k, Bjergbygaard.

Den 2. Januar 1921 døde Redaktør Hansen, 73 Aar gammel. I Aarbogen for 1921 skrev Skoleforstander Jens Nylev en god Nekrolog over ham. Mindet om hans fine Personlighed og hans uhyre store Arbejde for Historisk Samfund vil altid blive bevaret i Taknemlighed.

Samme Aar blev Kommunelærer A l b e r t T h o m - s e n, Holbæk, valgt til Redaktør Hansens Efterfølger i Styrelsen og som Formand for Redaktionsudvalget. Og en bedre Efterfølger kunde Historisk Samfund ikke faa. Han har med Troskab og Energi ført den store Opgave videre.

I 1926 udtraadte Formanden, Greve Schack, af Styrel-

sen paa Grund af Bortrejse, og Aaret efter valgtes jeg, der var Næstformand, til Formand for Styrelsen. I 1937 maatte jeg paa Grund af Fraflytning fra Amtet afgaa, og som Formand valgtes da Forpagter F. L u n n, Knabstrup.

Foreningens første Program var at udgive en Aar bog og at afholde Foredrag og Møder samt at virke for Fremdragen og Fredning af stedlige Minder.

I A a r b o g e n var det Hensigtet at optage — helst i livlige og fængslende Skildringer — hvad der gennem hidtil utrykte Kilder og mundtlige Overleveringer maatte findes af Begivenheder og Oplevelser, Tidsbilleder og Personalhistorie til Oplysning om ældre Slægters Liv i Amtet.

Det andet Program punkt skulde opfyldes ved at foretage Udflugter til historisk bekendte Steder og ved at afholde Foredrag paa Steder, hvor Foredraget kunde knyttes til et Fortidsminde. Ogsaa det tredje Program punkt har Historisk Samfund søgt at fremme, hvor Lejlighed gaves.

Paa den Maade blev Historien »lagt for Hvermands Dør«, og »Historien er noget, der angaar alle, Historien er os selv, vor egen Tid og vort eget Arbejde. Historien gaar tilbage til vore Fædre, men den peger ogsaa fremad«¹).

Man kunde nu spørge: Er dette Program fulgt til nu? Hertil maa jeg svare: Ja, det er utvivlsomt blevet fulgt, og dette er endda sket i højere Grad, end nogen til en Begyndelse kunde haabe. Holbæk Amts Samfunds historiske Aarbøger indtager en meget hæderfuld Plads inden for vort Lands talrige andre historiske Amtssamfunds Aarbøger. Og vort Samfund har tilmed udgivet flere større, samlede Værker, end noget andet historisk Amtssamfund har formaet.

Historiske Minder er a l t, hvad der kan bidrage til Oplysning om vort Lands og vort Folks Fortid og Udvikling gennem Tiderne. Hertil hører ogsaa Folketraditionen,

1) Jens Nylev: Historisk Samfund, Aarbogen 1930, S. 6.

som ikke mindst Forfattere til Afhandlinger i vore Aarbøger har haft som væsentligt Grundlag. Enhver, der blot i store Hovedtræk vil vide Besked om vort Folks Historie, kan ikke længere nøjes med de skrevne og trykte Kilder, som man tilmed ikke altid kan stole paa, selv om Kildekritik her satte ind, han maa ogsaa forstaa de synlige, faste og løse Fortidsminders Tale til os, og han maa endelig kende den uhyre vigtige, hidtil omtrent anonyme Kilde, som det jævne Folks Traditioner kan yde ham. De, der hævder dette, har forhen ikke kunnet glæde sig ved den historiske Videnskabs Velvilje og Forstaaelse. I saa Henseende skete der dog snart efter Historisk Samfunds Stiftelse en Ændring. Herpaa er alene Dansk historisk Fællesforening et Vidnesbyrd. Denne Forening stiftedes i 1909, og samme Aar indmeldte Historisk Samfund for Holbæk Amt sig sammen med andre historiske Amtsamfund og Museer i hele Landet sig i denne Forening, der ogsaa omfatter Repræsentanter for Faghistorikere.

Jeg har før i vor Aar bog (1941) skrevet følgende: »Det har været Hjemstavnhistoriens og Folkelivsforskningens Fortjeneste, at vi har lært nogle af Grundelementerne i det jævne, danske Folks Sind at kende. Det er dog det brede, jævne Folk, der paa en Gang er Fortid og Fremtid. Vi maa i første Række takke den danske Bondestand, Folkets Marv og Rod, fordi den mest trofast i sin Tradition knytter Nutid til Fremtid«.

Det er disse Grundelementer, der sammen med vor fælles Historie har skabt den danske Nation, saa den har kunnet staa stærkt og sejgt, naar Vold truede. Vor danske Kultur, vort danske Sind har just nu været vort Værn over for den dødeligste Fare, der nogensinde har truet os som dansk Nation.

Hertil har ogsaa Historisk Samfund for Holbæk Amt ydet sit Bidrag.

Derfor til Lykke paa Stiftelsesdagen med Tak for godt og trofast Arbejde gennem de fyrretyve Aar!